

บทที่ ๑

บทนำ

ที่มาของปัญหา

✧ การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศโดยทั่วไปรู้จักกันใน ๒ รูปแบบ คือ การลงทุนโดยตรง (direct investment) และการลงทุนทางการเงิน (port folio investment) โดยข้อสำคัญของ การแบ่งแยกการลงทุนทั้งสองแบบอยู่ที่การควบคุมกิจการ ที่ถือว่าถ้าผู้ลงทุนได้เข้าควบคุมกิจการโดยตรง จะถือเป็นการลงทุนแบบแรก แต่ถ้าผู้ลงทุนไม่ได้เข้าบริหารกิจการเลย จะถือเป็นการลงทุนแบบที่สอง^๑ ซึ่งการวิเคราะห์ที่จะได้กระทำในตอนต่อไปจะให้ความสนใจเฉพาะการลงทุนโดยตรงเท่านั้น

การอธิบายถึงลักษณะการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศไม่อาจจะอธิบายว่ามีความสัมพันธ์กับอัตราดอกเบี้ย เพราะถ้าอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศสูง ผู้ลงทุนก็สามารถลงทุนในรูปเงินกู้แทนที่จะเข้าควบคุมกิจการโดยตรง การลงทุนโดยตรงจึงมักจะต้องอธิบายโดยเหตุผลของการเข้าควบคุมกิจการ ซึ่งผู้ลงทุนจะได้รับความมั่นใจจากการบริหารสินทรัพย์มากกว่าการลงทุนทางการเงิน เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้ลงทุนต้องการสร้างอำนาจในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ เนื่องจากบริษัทผู้ลงทุนมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าอยู่แล้ว^๒

^๑Hymer, Stephen, H. The International Operations of National Firms : A Study of Direct Foreign Investment, (Cambridge, Mass. : MIT Press, 1977), p. 1.

^๒Ibid., pp. 23 - 27.

* การลงทุนต่างประเทศในต้นศตวรรษที่ ๑๙ ส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนจากยุโรป (โดยเฉพาะสหราชอาณาจักร) และสหรัฐอเมริกา โดยลงทุนในประเทศลาตินอเมริกา และดินแดนอาณานิคมอื่น ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในรูปเงินให้กู้แก่รัฐบาลหรือกิจการเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเสาะหาแหล่งทรัพยากร และแร่ธาตุให้แก่ประเทศผู้ขอกู้ ส่วนการลงทุนโดยตรงเริ่มขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ เล็กน้อย โดยลงทุนในการขุดเจาะหาน้ำมัน อุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (resource-oriented industry) และอุตสาหกรรมการผลิต (manufacturing industry) การลงทุนเหล่านี้จะกระทำโดยบริษัทต่าง ๆ ที่รู้จักกันในนามของบริษัทลงทุนข้ามชาติ (Transnational Corporations หรือ Multinational Corporations หรือ International Corporations) ซึ่งในบทนี้และบทต่อ ๆ ไปจะเรียกว่า บริษัทฯ หรือ MNC_s หรือ TNC_s ลักษณะสำคัญของบริษัทฯ จะเป็นกิจการที่มีขนาดใหญ่ และมีการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศจำนวนหนึ่ง และยอดขายของสาขาของบริษัทฯ ในต่างประเทศจะมีสัดส่วนที่สำคัญในยอดขายรวมของบริษัทฯ^๑ การขยายตัวของบริษัทฯ จะเป็นไปอย่างรวดเร็วดังตารางที่ ๑.๑

^๑รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของบริษัทฯ หรือคำนิยาม ดูได้จากบทที่ ๒ ตอนที่ ๑ กำเนิดและลักษณะของบริษัทลงทุนข้ามชาติ

ตารางที่ ๑.๑

จำนวนสาขาการผลิตในต่างประเทศของบริษัทฯ อเมริกัน ๑๘๗ บริษัทฯ

พ.ศ.	จำนวนรวม	ลาตินอเมริกา	อื่น ๆ ^๑
๒๔๔๔	๔๗	๓	๐
๒๔๔๖	๑๑๖	๑๐	๑
๒๔๖๒	๑๘๐	๒๐	๗
๒๔๗๒	๔๖๗	๕๖	๒๓
๒๔๘๒	๗๑๔	๑๑๔	๒๘
๒๔๙๓	๙๘๘	๒๕๙	๔๒
๒๕๐๒	๑,๘๙๑	๕๗๒	๑๒๘
๒๕๑๐	๓,๖๔๖	๙๕๐	๔๕๔

^๑อื่น ๆ คือ นอกเหนือจากแคนาดา, ยุโรป, ลาตินอเมริกา และอเมริกากลาง

ที่มา J.W. Vaupel and J.P. Curhan, The Making of Multinational Enterprises (Boston: Harvard Business School, 1969), p.125.

อัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของบริษัทฯ ในตารางที่ ๑.๑^๑ จะอยู่ระหว่างทศวรรษ ๒๔๗๐ (ประมาณทศวรรษ ๑๙๒๐) และหรือ ๒๕๐๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศโลกที่สาม (ประเทศอื่น ๆ ในตาราง) ส่วนปริมาณเงินลงทุนในปี ๒๔๗๒ ของสหรัฐฯ มีถึง ๑.๘ พันล้านดอลลาร์ (ส่วนใหญ่อยู่ในแคนาดาและยุโรป) ในปี ๑๙๘๓

^๑การพิจารณาการขยายตัวของบริษัทฯ ควรจะได้พิจารณาจากบริษัทฯ ทุกสัญชาติ แต่เนื่องจากข้อมูลจำกัด จึงทำได้เฉพาะการพิจารณาบริษัทฯ ของสหรัฐอเมริกา เท่านั้น

เพิ่มเป็น ๓.๘ พันล้านดอลลาร์ (๑ พันล้านดอลลาร์ อยู่ในประเทศด้อยพัฒนา) ปี ๒๕๐๐
 เพิ่มเป็น ๘.๐ พันล้านดอลลาร์ (๑.๘ พันล้านดอลลาร์ใน LDCs) และ ๒๕๑๒ จำนวน
 ๒๘.๕ พันล้านดอลลาร์ อยู่ในประเทศด้อยพัฒนา (ส่วนใหญ่ปัจจุบันเรียกประเทศกำลัง-
 พัฒนา ๗.๘ พันล้านดอลลาร์) และในปี ๒๕๑๓ การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่อ
 เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ระหว่างกลุ่มประเทศพัฒนา และประเทศด้อยพัฒนา
 อยู่ในอัตราส่วน ๐.๐๕๘ และ ๐.๐๕๐ ตามลำดับ แสดงว่าการลงทุนต่างประเทศในประเทศ
 ด้อยพัฒนา มีความสำคัญกว่าในประเทศพัฒนาแล้ว^๑

ลักษณะการกระจายการลงทุนในการผลิตจะสอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์
 และเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่น (ตารางที่ ๑.๒) การลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตจะ
 ตกประมาณ ๑ ใน ๓ ของการลงทุนทั้งหมด แต่ยังเป็นรองการลงทุนในกิจการกลั่นน้ำมัน
 ซึ่งร้อยละ ๔๕ เป็นการลงทุนจากสหรัฐอเมริกา อีกร้อยละ ๓๓ จากกลุ่มตลาดร่วมยุโรป
 นอกนั้นมาจากอังกฤษและญี่ปุ่น การลงทุนในการขุดเจาะและกลั่นน้ำมันซึ่งอยู่ในมือของชาว
 ต่างชาติส่วนใหญ่ เนื่องมาจากต้นทุนในการหาแหล่งน้ำมัน และการผลิตสูงมากจนเจ้า-
 ของประเทศไม่อาจจะลงทุนได้^๒

^๑Deuber, Grant L. Private Foreign Investment in Development (Oxford, Clarendon Press, 1973), pp. 2-4.

^๒Ibid., pp. 262 - 267.

ตารางที่ ๑.๒

ปริมาณเงินลงทุนในต่างประเทศ ในประเทศกำลังพัฒนา

จำแนกตามภูมิภาค (๒๕๑๓)

	พันล้านดอลลาร์					รวม
	ลาตินอเมริกา	ยุโรป	แอฟริกา	ตะวันออกกลาง	เอเชีย	
การกลั่นน้ำมัน	๔.๘	๐.๔	๓.๓	๓.๒	๑.๓	๑๓.๐
เหมืองแร่	๒.๑	๐.๑	๑.๔	-	๐.๔	๔.๐
การผลิต	๗.๕	๑.๕	๑.๓	๐.๒	๑.๘	๑๒.๓
อื่น ๆ	๕.๔	๐.๕	๑.๖	๐.๑	๒.๑	๙.๗
รวม	๑๙.๘	๒.๕	๗.๖	๒.๕	๕.๖	๓๙.๐

ที่มา Deuber, Grant L. Private Foreign Investment in Development (1973) p. 4.

การลงทุนไม่ว่าจะอยู่ในภูมิภาคใดหรืออยู่ในการผลิตแบบใดก็ตาม ย่อมมีสาเหตุจากผู้ลงทุน และประเทศผู้รับทุน (สาเหตุจากด้านผู้ลงทุนดูรายละเอียดในบทที่ ๒ ตอนที่ ๑ บทบาทของบริษัทลงทุนข้ามชาติในโลกที่สาม) ซึ่งมักเนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาประเทศที่เชื่อว่าการลงทุนจากต่างประเทศจะช่วยอำนวยความสะดวกให้การพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว^๑ แต่ผลที่เกิดจากการลงทุนเป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจมากกว่า เพราะ

^๑รายละเอียดเรื่องนี้ได้จากตำราเศรษฐศาสตร์พัฒนาการต่าง ๆ เช่น "The Need for Foreign Capital" ใน Economic Development ของ C.P. Kindleberger หรือ "Private Foreign Investment" ใน Economic Policies Towards Less Developed Countries ของ H.G. Johnson หรือ "Private Foreign Investment" ใน The International Economics of Development Theory and Policy ของ G.M. Meier หรือ อื่น ๆ ในหัวข้อที่ใกล้เคียงกัน

จะเป็นเครื่องชี้ได้ว่าการลงทุนจากต่างประเทศ หรือนโยบายการพัฒนาประเทศให้ผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่

✳ โดยทั่วไปผลกระทบที่มีต่อประเทศผู้รับทุนจากการลงทุนต่างประเทศ จะมีผลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งการประเมินผลทั้งสามประเภททำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากขาดข้อมูล และวิธีการที่เป็นบรรทัดฐาน ชัดเจน อย่างไรก็ตามก็ได้มีผู้พยายามวัดผลทางเศรษฐกิจในค่านับต่าง ๆ เช่น ผลกระทบต่อดุลการชำระเงิน การผลิต การจ้างงาน ผลกระทบต่อรายได้ของรัฐจากภาษี และการให้ความช่วยเหลือในรูปต่าง ๆ ซึ่งได้กระทำกันอย่างแพร่หลาย ทั้งผลที่เกิดขึ้นในประเทศพัฒนาแล้ว (แม้แต่ในสหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศผู้รับทุนซึ่งดูได้จาก Multinational Enterprises and Social Policy ของ ILO ซึ่งวัดผลกระทบต่อการจ้างแรงงาน เมื่อมีบริษัทฯ สหรัฐไปลงทุนในต่างชาติ และบริษัทฯ ต่างชาติเข้ามาลงทุนในสหรัฐ) ในที่นี้จะได้ให้ความสนใจเฉพาะแนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบต่อดุลการชำระเงิน เนื่องจากการลงทุนต่างประเทศ

✳ ผลกระทบต่อดุลการชำระเงินแยกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ ผลกระทบจากการลงทุน ผลกระทบจากการค้าเงินงาน และผลกระทบต่อยาได^๑ ผลกระทบจากการลงทุน คือผลที่เกิดขึ้นกับดุลการชำระเงินของประเทศเจ้าบ้าน เนื่องจากการลงทุนของบริษัทฯ ซึ่งประกอบด้วยเงินทุนไหลเข้าในระยะแรกตั้ง และเงินที่ไหลเข้ามาเนื่องจากการขยายตัวของการลงทุนในระยะถัดไป หักล้างด้วยเงินไหลออกเนื่องจากการซื้อสินค้าทุน หรือรายจ่ายสินค้าทุนที่จ่ายออก เนื่องจากการขยายกิจการรวมทั้งการส่งเงินทุนกลับเมื่อกิจการเลิกดำเนินการ ผลกระทบจากการค้าเงินงานเกิดจากรายได้ที่ได้จากการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก หรือทดแทนการนำเข้า รายจ่ายจากการนำวัตถุดิบหรือสินค้าระหว่างกลางเข้าประเทศ รวมถึงการส่งกำไร ดอกเบี้ยเงินกู้ ค่าลิขสิทธิ์ และค่าบริการอื่น ๆ

^๑Somsak Tambunlertchai, Foreign Direct Investment in Thailand's Manufacturing Industries, (Duke Univ., 1975), p.256.

ออกนอกประเทศ ส่วนผลกระทบต่อยาได้เกิดขึ้นเมื่อผู้มีรายได้จากการลงทุนต่างประเทศซื้อสินค้าเข้าเพิ่มมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าทุกขั้นตอนของการลงทุนต่างประเทศและการผลิตจะเกี่ยวข้องกับดุลการชำระเงินอย่างใกล้ชิด ทั้งบัญชีดุลการค้า บัญชีทุนเคลื่อนย้าย และบัญชีเงินโอน ดังนั้น การพิจารณาปัญหาการขาดดุลการชำระเงินในบางแนวความคิด จึงได้มีการอธิบายโดยพิจารณาลักษณะของการลงทุนจากต่างประเทศควบคู่ไปด้วย^๒

กรณีนี้เป็นผลขั้นถัดมาของการลงทุน คือ รายได้ประชาชาติจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีการลงทุน แต่การบริโภคจะเพิ่มตามไปด้วย ถ้า mpm มีค่ามาก จะทำให้สูญเสียเงินตราต่างประเทศจากการนำเข้าที่เพิ่มขึ้น

^๒ ตัวอย่างเช่น "Private Foreign Investment: some 'pros' and 'cons' for Development" ใน Economic Development in the Third World ของ M.P. Todaro (๑๙๗๗) อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนต่างประเทศและประโยชน์ต่อดุลการชำระเงิน ภาวะผลทางเศรษฐกิจอื่น ๆ รวมทั้งข้อโต้แย้ง หรือ "Foreign Trade and Foreign Investment : Hard Choices for Developing Countries," หน้า ๒๔ - ๓๒ ใน The Economic and Political Consequences of Multinational Enterprise : An Anthology ของ R. Vernon (๑๙๗๒) ซึ่งถกปัญหาที่ว่า การลงทุนจากต่างประเทศจะเป็นภาระต่อดุลการชำระเงินของประเทศกำลังพัฒนาอย่างไรบ้าง ในบทความนี้ได้กล่าวถึงความยุ่งยากในการวัดผลกระทบต่อดุลการชำระเงินว่าขึ้นอยู่กับที่ตั้งสมมติฐานอย่างใกล้ชิด สำหรับบทความเกี่ยวกับประเทศไทย เช่น "เศรษฐกิจไทยปี ๒๕๒๒ : วิฤติการณ์แห่งโครงสร้างและวิฤติการณ์แห่งเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจ" ของ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ หน้า ๖๔ หรือ "วิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจไทยโดยพิจารณาจากโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ" ของ เกริกเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม หน้า ๓๓ - ๓๔ และแผนภาพหน้า ๑๐๘ หรือ "ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของไทยในทศวรรษ ๑๙๗๐" ของ ดร.สุพจน์ จุณอนันตธรรม ทั้งสามบทความอยู่ในบทความสัมมนาทางวิชาการ วิฤติการณ์เศรษฐกิจไทย ๒๕๒๒ ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๒๓.

ในประเทศไทยการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เป็นสัดส่วนสำคัญในบัญชีทุนเคลื่อนย้าย (ตารางที่ ๑.๓) แม้ว่าสัดส่วนนี้จะลดความสำคัญลงในระยะหลัง ๆ และกระจายไปในการผลิตแบบต่าง ๆ (ตารางที่ ๑.๔)

กิจการที่เข้ามาลงทุนมีทั้งกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน และที่ไม่ได้รับการส่งเสริม ในบรรดาบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนตั้งแต่ปี ๒๕๐๒ ถึง ๒๕๒๑ และยังได้รับการส่งเสริมอยู่ มีจำนวน ๑,๐๔๙ ราย ทุนจดทะเบียน ๑๔,๑๔๗.๕ ล้านบาท เป็นทุนต่างประเทศ ๓,๘๑๘.๕๘ ล้านบาท หรือร้อยละ ๒๕.๒^๑

โดยทั่วไปมักจะเชื่อกันว่าการลงทุนจากต่างประเทศ จะทำให้ประเทศผู้รับทุนได้ผลดี เช่น มีการขยายตัวของการผลิต และการจ้างแรงงาน มีการขยายตัวของการส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมบางประเภท การวิเคราะห์ที่จะได้กระทำในบทที่ ๓ จะช่วยชี้ว่ากิจการที่มีการลงทุนจากต่างประเทศจากบริษัทลงทุนข้ามชาติ ช่วยส่งเสริมฐานะของดุลการชำระเงินหรือเป็นการระดมทุนสำรองระหว่างประเทศอย่างไรบ้าง

^๑สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, การลงทุนส่งเสริมการลงทุน
พ.ศ. ๒๕๒๒, (โรเนียว) หน้า ๔.

ตารางที่ ๑.๓
การลงทุนจากต่างประเทศกับบัญชีทุน เคลื่อนย้าย

ล้านบาท

ปี	บัญชีทุนเคลื่อนย้าย	การลงทุนโดยตรง %		การลงทุนทางการเงิน %	
		การลงทุนโดยตรง	บัญชีทุนเคลื่อนย้าย	การลงทุนทางการเงิน	บัญชีทุนเคลื่อนย้าย
๒๕๑๐	๒,๒๕๐.๑	๘๘๕.๕	๓๙.๗๔	๑๑๔.๕	๕.๐๘
๒๕๑๑	๒,๔๔๕.๐	๑,๒๓๙.๗	๕๐.๗๒	๙๕.๙	๓.๘๘
๒๕๑๒	๒,๘๙๗.๖	๑,๐๕๗.๕	๓๖.๕๙	๑๐๐.๒	๓.๔๕
๒๕๑๓	๒,๔๗๘.๘	๘๙๐.๕	๓๕.๙๒	๒๓๗.๐	๙.๕๖
๒๕๑๔	๑,๗๓๓.๑	๘๐๘.๕	๔๖.๖๔	๑๐๐.๕	๕.๗๙
๒๕๑๕	๓,๖๔๓.๒	๑,๔๒๗.๑	๓๙.๑๗	๒๗๗.๓	๗.๖๑
๒๕๑๖	๒,๙๓๗.๐	๑,๖๐๕.๙	๕๕.๖๔	๒๑๑.๐	๗.๑๘
๒๕๑๗	๙,๐๕๕.๗	๒,๗๖๖.๓	๓๐.๕๕	๑๙๕.๒	๒.๑๕
๒๕๑๘	๗,๗๕๕.๗	๑,๗๔๕.๘	๒๒.๕๙	๒๗.๕	๐.๐๓
๒๕๑๙	๙,๒๖๓.๖	๑,๖๑๕.๑	๑๗.๕๒	-๒๑.๕	-๐.๐๐๒
๒๕๒๐	๑๓,๙๖๖.๙	๒,๑๖๓.๘	๑๕.๕๙	๑.๕	๐
๒๕๒๑	๑๔,๘๕๘.๓	๑,๐๑๐.๘	๖.๘๐	๑๒๕.๕	๐.๘๓

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือนธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ ๑.๔

การลงทุนโดยตรงสุทธิ แยกตามประเภทธุรกิจ

ประเภทธุรกิจ	๒๕๑๕	๒๕๑๗	๒๕๑๙	๒๕๒๑
๑ สถาบันการเงิน	๑๒๗.๐	๑,๒๗๖.๖	๒๑๙.๕	๙๒.๖
๒ ธุรกิจการค้า	๓๓๒.๙	๒๒๖.๕	๕๓๖.๓	๓๕๓.๐
๓ การก่อสร้าง	๓๑๕.๖	๙๖.๗	๑๕๒.๓	๑๙๐.๓
๔เหมืองแร่ (รวมการสำรวจน้ำมัน)	๑๗๐.๙	๑,๑๗๖.๖	๙๖.๙	๙๗.๕
๕ การเกษตร	๕.๙	๑๕.๒	๑.๓	๙๙.๒
๖ อุตสาหกรรม	๓๐๙.๕	๑,๐๓๐.๙	๕๕๙.๙	๕๖๓.๕
๗ บริการอื่น ๆ	๑๐๗.๕	๑๑.๑	๒๖๐.๑	๙๗.๕

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. ศึกษาถึงรูปแบบของการลงทุนจากต่างประเทศ เฉพาะบริษัทลงทุนข้ามชาติในอุตสาหกรรมการผลิตบางประเภทในประเทศไทย
๒. การลงทุนของบริษัทในระยะแรก ทุนดำเนินการและการเปลี่ยนแปลงของทุนดำเนินการ ก่อให้เกิดการประหยัดหรือสูญเสียเงินตราต่างประเทศอย่างไรบ้าง
๓. ตลอดระยะเวลาดำเนินการของกิจการ มีผลกระทบต่อดุลการชำระเงินอย่างไรบ้าง กิจการที่อยู่ในความควบคุมของคนต่างชาติ และคนในประเทศมีผลต่อดุลการชำระเงินแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
๔. เปรียบเทียบผลที่ศึกษากับงานวิจัยในประเทศอื่น ๆ

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

การวิเคราะห์จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และธนาคารแห่งประเทศไทย เฉพาะกิจการที่มีทุนต่างประเทศร่วมอยู่ด้วย

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

การศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างบริษัทผู้ผลิตที่มีทุนต่างประเทศรวมอยู่ และได้รับการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิต ๕ หมวด ๗๕ บริษัท โดยพิจารณาผลจากการรับจ่ายเงินตราต่างประเทศเฉพาะที่เป็นตัวเงินจริง ๆ หรือใกล้เคียงมาก ซึ่งเกิดขึ้นจากกิจการที่มีทุนต่างประเทศรวมอยู่ ผลกระทบวัดเป็น ๓ แบบคือ

๑. ผลกระทบเนื่องจากทุนดำเนินการ (capital effect)
๒. ผลจากการผลิตและดำเนินการ (operation effect)
๓. ผลที่เกิดจากรายจ่ายอื่น ๆ (outward remittance effect)

เนื่องจากไม่มีรายละเอียดของการส่งรายจ่ายอื่น ๆ เช่น ดอกเบี้ย ค่าลิขสิทธิ์ เงินปันผลออกนอกประเทศเป็นรายบริษัท ทำให้ต้องแยกผลกระทบที่ ๓ ออกจากผลกระทบที่ ๒ โดยเสนอผลคำนวณดังนี้คือ

๑. แสดงผลกระทบแบบที่ ๑ และแบบที่ ๒ เป็นรายบริษัทแยกตามหมวดการผลิต
๒. แสดงผลกระทบที่ ๑ และ ๒ โดยแยกตามการควบคุม ๒ แบบตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น และเปรียบเทียบผลต่อดุลการชำระเงินของบริษัทที่มีทุนญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และอื่น ๆ
๓. แสดงผลกระทบแบบที่ ๓ แยกตามสัญชาติผู้ถือหุ้นต่างประเทศ

๑) ผลกระทบเนื่องจากทุนดำเนินการ

สมมติฐานภายใต้การวัดผลกระทบนี้คือ

- ก. เมื่อบริษัทที่มีหุ้นชาวต่างประเทศเข้ามาดำเนินการ ผู้ถือหุ้นจะต้องจ่ายเงินค่าหุ้นของตน (paid up) เพื่อเป็นทุนทำการ ผู้ถือหุ้นอาจจะไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินครบตามมูลค่าหุ้น โดยในระยะแรกอาจเก็บเพียงร้อยละ ๒๕ ของมูลค่าหุ้น ซึ่งผู้ถือหุ้นอาจจะกู้ยืมมาจากแหล่งเงินทั้งภายในและภายนอกประเทศก็ได้

ข้อมูลที่ได้จากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนไม่ได้ให้รายละเอียดว่า การชำระหุ้นจดทะเบียนเป็นไปอย่างไรบ้าง ทำให้ขาดรายละเอียด ดังนั้น การวิเคราะห์จึงถือว่าเงินลงทุนจากต่างประเทศที่จ่ายชำระค่าหุ้น มีจำนวนเต็มตามมูลค่าหุ้นต่างประเทศที่จดทะเบียน ถือเป็นเงินตราต่างประเทศไหลเข้า โดยเริ่มคิดจากปี ๒๕๑๔ (กรณีที่บริษัทใดไม่มีข้อมูลในปีใด ถือว่ามูลค่าหุ้นนี้จะปรากฏอยู่ในปีแรกของข้อมูลของบริษัท ตัวอย่างเช่น บริษัทที่ ๔ ในหมวดที่ ๑ เริ่มมีข้อมูลปี ๒๕๑๖ เงินทุนไหลเข้าของบริษัทนั้นจะถือว่าเกิดขึ้นในปี ๒๕๑๖)

ข. ในกรณีที่บริษัทกักมีเงินจากต่างประเทศหรือในประเทศก็ตาม เงินกู้จะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของทุนดำเนินการ ฉะนั้น ถ้ากู้เงินจากต่างประเทศ นอกจากจะทำให้ทุนดำเนินการสูงขึ้นแล้ว ยังเพิ่มปริมาณเงินตราต่างประเทศโดยผ่านบัญชีทุนเคลื่อนย้าย เงินกู้ต่างประเทศ (ทั้งระยะยาว และระยะสั้น) จัดเป็นรายการเงินไหลเข้าของบริษัท

ค. เมื่อบริษัทติดตั้งเครื่องจักร เครื่องมือในการผลิต บางส่วนต้องซื้อเข้าจากต่างประเทศ รายจ่ายค่าเครื่องจักรนำเข้า ถือเป็นเงินตราต่างประเทศไหลออกของบริษัท ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องจักรนี้ ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการนำเครื่องจักรเข้าประเทศ และการใช้เครื่องจักรจากในประเทศ ในการวิเคราะห์จึงใช้ค่าเครื่องจักรการผลิตทั้งหมดเป็นมูลค่าของเครื่องจักรนำเข้า ถือว่าเป็นส่วนของทุนดำเนินการ โดยเริ่มนับตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ (หรือในปีอื่น ๆ ที่บริษัทปรากฏข้อมูลเป็นปีแรก)

ดังนั้น ผลกระทบต่อบัญชีดุลการชำระเงินเนื่องจากทุนดำเนินการ ก็คือ

$$\text{เงินไหลเข้าสู่} = \text{มูลค่าหุ้นต่างประเทศทั้งหมด} + \text{เงินกู้ต่างประเทศ} - \text{ค่าเครื่องจักรการผลิต}$$

เมื่อบริษัทดำเนินการในปีถัดไป มูลค่าหุ้นของต่างประเทศจะนำมาคำนวณเฉพาะเมื่อมีการเพิ่มหรือลดหุ้นต่างประเทศเท่านั้น ส่วนเงินกู้ต่างประเทศพิจารณาจากปริมาณเงินกู้ในแต่ละปี ซึ่งเพิ่มขึ้นเนื่องจากกู้เงินเพิ่มหรือลดลงเนื่องจากการชำระหนี้สำหรับ-

เครื่องจักรการผลิต คิดเฉพาะค่าเครื่องจักรที่เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว ถ้าค่าเครื่องจักรลดต่ำลง ถือว่าไม่มีการนำเครื่องจักรเข้า แต่มูลค่าเครื่องจักรต่ำลงเนื่องจากค่าเสื่อมราคา

สมมติฐานทั้ง ๓ ข้อนี้อาจจะทำให้ผลการคำนวณคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงคือ

๑. การกำหนดมูลค่าหุ้นต่างประเทศทั้งหมด เป็นเงินไหลเข้าทำให้ปริมาณเงินไหลเข้าสูงเกินความเป็นจริง ด้วยเหตุผลที่ว่า การชำระหุ้นอาจจะชำระเพียงบางส่วน หรือถูกจากแหล่งเงินภายในประเทศก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มถ้าบริษัทนั้นเป็นสาขาหรือบริษัทในเครือของบริษัทฯ ซึ่งมีบริษัทการค้าดำเนินการอยู่แล้ว (เช่น ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ ถือหุ้นโดยบริษัทไทยอาซาฮิ และมีตพยู จึงไม่จำเป็นที่ผู้ถือหุ้นทั้งสองรายนำเงินลงทุนเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งทำได้มากกว่าการใช้เงินจากแหล่งภายในประเทศ)

๒. มูลค่าเครื่องจักรนำเข้า จะสูงกว่าความเป็นจริง เนื่องจากไม่ได้หัก เครื่องจักรภายในประเทศออก แต่ถ้าเครื่องจักรที่คำนวณนี้มีแนวโน้มจะต่างจากค่าเครื่องจักรนำเข้าไม่มาก เนื่องจากการผลิตส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรขนาดหนัก ซึ่งผลิตเองไม่ได้ในประเทศ และเมื่อตรวจสอบการใช้เครื่องจักรของโรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม พบว่าบางบริษัท เช่น ยางไฟสโตน เมื่อยื่นขอแบบขยายเครื่องจักรหรือโรงงาน มูลค่าเครื่องจักรนำเข้าจะใกล้เคียงกันมากกับมูลค่าเครื่องจักรที่ติดตั้งเพิ่ม (ในทางบัญชี มูลค่าเครื่องจักรอาจจะต่ำกว่าเมื่อนำเข้าครั้งแรก เพราะได้มีการหักค่าเสื่อมของเครื่องจักรไว้แล้ว)

เนื่องจากข้อสังเกตทั้งสองข้อจะทำให้ผลการคำนวณเงินไหลเข้า เนื่องจากทุนดำเนินการมีแนวโน้มว่าจะให้ผลทางบวก (inflow) มากกว่าทางลบ (outflow) เนื่องจากการชำระหุ้นต่างประเทศตามที่ประมาณไว้สูงกว่าความเป็นจริง

๒) ผลกระทบจากการผลิต

เมื่อบริษัททำการผลิตรายจ่ายและรายรับเงินตราต่างประเทศจะประกอบด้วย

ก. มูลค่าวัตถุดิบนำเข้า ซึ่งนำเข้าในราคา c.i.f. ในส่วนนี้เป็นวัตถุดิบที่ไม่อาจจะหาได้ในประเทศ หรือมีคุณภาพไม่ตรงตามที่ต้องการ ซึ่งอาจรวมไปถึงสินค้าชั้นกลางต่าง ๆ ซึ่งทำให้ประเทศต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศสำหรับค่าใช้จ่ายส่วนนี้

ข. สินค้าส่งออก ในกรณีที่บริษัทผลิตสินค้าออกจำหน่าย รายได้ของบริษัทจากการส่งออกช่วยให้ฐานะของทุนสำรองเพิ่มขึ้น

ค. มูลค่าทดแทนการนำเข้า สินค้าที่บริษัทผลิตขึ้น จะช่วยลดอุปสงค์ของการนำเข้าในสินค้าชนิดเดียวกัน มูลค่าของสินค้าส่วนนี้ถือว่าเป็นรายรับเนื่องจากการประหยัดเงินตราต่างประเทศ ผลกระทบในส่วนนี้คือ

เงินไหลเข้าสุทธิ = มูลค่าสินค้าออก + มูลค่าสินค้าที่ผลิตและทดแทนการนำเข้า

- มูลค่าวัตถุดิบนำเข้า

การคำนวณมูลค่าทดแทนการนำเข้า

005249

เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและขายสินค้าของบริษัท แสดงเป็นยอดขายต่างประเทศและยอดขายในประเทศ ความยุ่งยากเกี่ยวกับปัญหาที่ว่า การผลิตส่วนที่ขายในประเทศนั้น เป็นส่วนที่เรียกได้ว่าใช้แทนสินค้านำเข้าได้จริง ๆ สักเท่าไร และมีผลค่อนข้างสำคัญ เพราะขนาดของเงินไหลเข้าสุทธิจะขึ้นอยู่กับรายรับส่วนนี้ ซึ่งการประมาณการที่ผิดพลาดหรือล่าช้าอาจจะทำให้คำตอบบิดเบือนไปได้ ในการวิจัยครั้งนี้ตั้งสมมติฐานว่ายอดขายในประเทศสามารถทดแทนการนำเข้าได้หมด (ซึ่งในความเป็นจริงการผลิตบางส่วนอาจผลิตเพื่อสนองอุปสงค์ที่เกิดขึ้นใหม่) แต่มูลค่าของยอดขายในประเทศนั้น เป็นมูลค่าทดแทนการนำเข้าที่สูงกว่าความเป็นจริง เนื่องจากระบบภาษีอากรที่

ป้องกันอุตสาหกรรมในประเทศ ทำให้ราคาสินค้าที่ขายในประเทศถูกปรับให้เท่ากันหรือใกล้เคียงราคาสินค้าขาเข้า c.i.f. บวกภาษีขาเข้า ดังนั้นยอดขายในประเทศที่คิดเป็นมูลค่าทดแทนการนำเข้า ควรจะได้ปรับให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยการหักมูลค่าภาษีขาเข้าออกจากยอดขายในประเทศ ซึ่งแล้วแต่ว่าบริษัทนั้น ๆ จะผลิตสินค้าอะไร ในกรณีที่มีการผลิตสินค้าหลายชนิด ใช้ภาษีขาเข้าเฉลี่ย (เพื่อให้ถูกต้องยิ่งขึ้น ควรใช้อัตราภาษีขาเข้าเฉลี่ยที่ถ่วงน้ำหนักด้วยสัดส่วนของสินค้าที่บริษัทผลิตทั้งหมด)

ดังนั้น มูลค่าทดแทนการนำเข้าของบริษัทแต่ละแห่ง

$$S = \frac{DS}{1+t}$$

ในเมื่อ DS = Domestic Sales

S = Import Substitution

t = advalorem imported tax rate

การคำนวณมูลค่าทดแทนการนำเข้าตามวิธีนี้ อาจจะทำให้ค่าที่คำนวณได้สูงกว่าความเป็นจริง โดยเฉพาะการผลิตสินค้าในประเทศทำให้เกิดอุปสงค์ใหม่ของสินค้าชนิดนั้นมากกว่าการนำเข้า เงินไหลเข้าสู่ท้องถิ่นเนื่องมาจากการดำเนินการนำเข้าจะให้ผลทางบวก เนื่องจากการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับรายรับตั้งกล่าว (รายละเอียดดูบทที่ ๓)

๓) ผลกระทบเนื่องจากรายจ่ายอื่น ๆ

กิจการที่ได้รับการลงทุนจากต่างประเทศ นอกจากจะมีรายจ่ายสำหรับค่าเครื่องจักรนำเข้า และวัตถุดิบจากต่างประเทศแล้ว เมื่อกิจการนั้นได้รับเอาเงินทุนต่างประเทศ หรือเทคโนโลยีในการผลิตตลอดจนความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ กิจการนั้นจะต้องจ่ายค่าตอบแทนสำหรับความช่วยเหลือเหล่านี้ เช่น ดอกเบี้ย เงินกู้ต่างประเทศ

ค่าเทคโนโลยี ค่าจัดการ ค่าลิขสิทธิ์ รายจ่ายส่วนนี้จะจ่ายผ่านบัญชีเงินโอนของประเทศ ทำให้ต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศนอกเหนือไปจากรายจ่ายที่ได้กล่าวแล้ว นอกจากนี้ในระยะเวลาสิ้นปีเมื่อกิจการมีกำไร จะมีกำไรและเงินปันผลส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นต่างประเทศส่งออก ซึ่งเป็นค่าตอบแทนจากเงินลงทุนในระยะแรก

ในการพิจารณารายจ่ายเหล่านี้ของบริษัทที่เป็นตัวอย่งการศึกษา เนื่องจากข้อมูลของรายจ่ายประเภทนี้ไม่สมบูรณ์ จึงจะได้เสนอแต่เพียงการส่งรายได้เหล่านี้กลับของบริษัทต่าง ๆ ในประเทศไทย ตามที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ ณ. หน่วยตุลาการ-ชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อให้เห็นเป็นแนวทางของการส่งรายได้เหล่านี้ ออกจากมีความแตกต่างกันอย่างไร ระหว่างบริษัทที่มีสัญชาติต่าง ๆ กัน และเงินส่งออก ส่วนนี้จะปรากฏในบัญชี รายได้จากการลงทุนสุทธิในตุลาการชำระเงิน

สำหรับการเปรียบเทียบบริษัทที่อยู่ในความควบคุมของต่างชาติ (foreign controlled) และควบคุมของคนในท้องถิ่น (locally controlled)^๑ ได้ตั้งข้อ-สมมติไว้ ๒ แบบคือ

^๑ดูภาคผนวก

ข้อสมมติที่ ๑ กิจการที่มีหุ้นต่างประเทศรวมอยู่ แบ่งเป็น ๓ ประเภทคือ

๑. Foreign Controlled คือกิจการที่มีหุ้นต่างประเทศตั้งแต่ ร้อยละ ๔๑ ขึ้นไป
๒. Joint Controlled คือกิจการที่มีหุ้นต่างประเทศระหว่างร้อยละ ๒๖ ถึง ๔๐
๓. Locally Controlled คือกิจการที่มีหุ้นต่างประเทศตั้งแต่ ร้อยละ ๒๕ ลงมา

ข้อสมมติที่ ๒ แบ่งกิจการที่มีหุ้นต่างประเทศแบ่งออกเป็น

๑. Foreign Controlled คือกิจการที่มีหุ้นต่างประเทศตั้งแต่ ร้อยละ ๒๖ ขึ้นไป
๒. Locally Controlled คือกิจการที่มีหุ้นต่างประเทศตั้งแต่ ร้อยละ ๒๕ ลงมา

การวัดผลกระทบทัง ๓ แบบ จะวัดระหว่างปี ๒๕๑๔ ถึง ๒๕๒๑

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบริษัทลงทุนข้ามชาติในประเทศไทยยังมีอยู่น้อยมาก โดยเฉพาะการศึกษาถึงผลกระทบด้านต่าง ๆ งานชิ้นนี้จะช่วยให้เห็นถึงผลด้านหนึ่งคือ ผลต่อดุลการชำระเงิน ซึ่งอาจจะช่วยให้ตั้งข้อสังเกตต่อเนื่องออกไปได้ว่าการดำเนินการของบริษัทในประเทศไทย ได้นำเอาการตั้งราคาโอน^๒ เข้ามาใช้ในการถ่ายเทเงินตราออกนอกประเทศหรือไม่ แต่ในกรณีที่กิจการให้ผลทางบวกต่อดุลการชำระเงิน ก็น่าจะเป็นเครื่องชี้ว่าอุตสาหกรรมของไทยส่วนหนึ่ง ช่วยรักษาเสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศ

งานที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบด้านต่าง ๆ ของการลงทุนต่างประเทศได้มีผู้ศึกษาไว้มากมายหลายท่าน ผู้ที่สนใจจะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอาจจะหาอ่านได้จากวิทยานิพนธ์ทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ตัวอย่างเช่น วิทยานิพนธ์ของ อาจารย์ไทรรงค์ สุวรรณศิริ ดร.ณรงคชัย อัครเศรณี ดร.จิราญ อิศรางกูร ณ อยุธยา ดร.สมศักดิ์ เต็มบุญเลิศชัย ฯ นอกจากนี้ยังพบได้จากบทความหรือทวีตเคราะห์ที่พิมพ์ออกเป็นครั้งคราวของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานเศรษฐกิจการพาณิชย์ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือเอกสารประกอบการสัมมนาที่จัดขึ้นตามทีต่าง ๆ

^๒Transfer Pricing หรือการตั้งราคาโอน เป็นการตั้งราคาสินค้าที่มีการซื้อขายกันระหว่างบริษัทฯ แม่กับสาขา หรือระหว่างสาขากับสาขา เชื่อกันว่าด้วยวิธีนี้บริษัทฯ สามารถรวบรวมกำไรเข้าสู่บริษัทฯ แม่ได้มากที่สุด และเป็นการลักลอบนำเงินตราออกจากประเทศได้วิธีหนึ่ง การตั้งราคาโอนจะสูงมากถ้าหากบริษัทฯ เป็นเจ้าของวัตถุดิบเฉพาะอย่าง หรือสาขามีสัญญาผูกมัดในการซื้อวัตถุดิบจากบริษัทฯ แม่ ถ้าราคาที่ตั้งสูงกว่าราคาสินค้าอย่างเดียวกันในตลาดโลกเรียกว่า over pricing ซึ่งคำนวณจาก

$$\frac{\text{ราคาของบริษัท} - \text{ราคาตลาดโลก}}{\text{ราคาตลาดโลก}} \times 100$$